

Boshlang'ich ta'limda ingliz tilini o'qitishda raqamli texnologiyalardan foydalanish

Toshkent xalqaro kimyo universiteti

Author: Sayfiddinova Mohlarbegim Faxriddin qizi

ANNOTATSIYA: Ushbu tezis ingliz tili o'qituvchilari o'rtasida raqamli texnologiyalarni integratsiyalash amaliyoti va bu jarayonga ta'sir etuvchi omillarni tushunishni rivojlantirishga qaratilgan. Ko'rib chiqilgan jurnallardan olingan jami 20 ta empirik tadqiqotlar sinchkovlik bilan sintez qilish va baholashdan oldin bir nechta qo'shilish mezonlari asosida tanlangan. Ushbu tadqiqotlardan olingan asosiy topilmalar ikkita tadqiqot savoliga javob sifatida ikki qismga bo'lingan. Birinchidan, joriy etish nuqtai nazaridan raqamli texnologiyalar asosan o'qituvchilarga yo'naltirilgan maqsadlarda qo'llanilishi aniqlandi. Ikkinchidan, raqamli texnologiyalarni o'zlashtirishga hissa qo'shuvchi bir qancha omillar orasida o'qituvchilarning pedagogik e'tiqodlari, raqamli texnologiyalar integratsiyasiga bo'lgan malakasi va ishonchi, resurslarning mavjudligi, kasbiy rivojlanish va ijtimoiy-madaniy kontekst kiradi. Ushbu maqolaning takroriy xulosalariga asoslanib, tadqiqot, amaliyot qoidalarini ishlab chiqish nuqtai nazaridan tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: Boshlang'ich ta'lim, ingliz tilini o'qitish, raqamli texnologiyalar, integratsiya, empirik tadqiqotlar.

Kirish

Til o'rgatish tadqiqiy olamida raqamli texnologiyalarning til o'rganishdagi ijobiy ta'sirini tasdiqlovchi ko'plab tadqiqotlar o'tkazilgan (masalan, Baydas & Goktas, 2016; Hockly & Dudeney, 2018; Kessler, 2018). Raqamli texnologiyalar til o'qituvchilariga o'z vaqtida va tegishli fikr-mulohazalarni taqdim etishda yordam beradi, shu bilan birga tinglash, o'qish, gapirish va yozish kabi to'rtta til ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi (G'anizoda va boshq., 2015). Bundan tashqari, raqamli texnologiyalarni sinf sharoitlariga integratsiya qilish

o'quvchilarning motivatsiyasi va o'rganishga qiziqishini oshirishga olib kelishi mumkin (Golonka va boshq., 2012), shuningdek, o'zini o'zi boshqarish va hamkorlikni yaxshilash kabi ijobiy sifatlarni o'quvchilarda shakllantirishi isbotlangan (Warni va boshqalar, 2018).

Raqamli texnologiyalar tilni o'rgatishda chuqur ta'sir ko'rsatadi, chunki talabalarning sinfdan tashqari tildan foydalanishlari raqamli texnologiyalar orqali amalga oshiriladi (Sauro va Chapelle, 2017) va shunga ko'ra, talabalar o'zlarining ijtimoiy amaliyotlarini qo'llab-quvvatlash uchun raqamli texnologiyalardan foydalanishlari kerak bo'ladi. Til o'rganish jarayonlari (Kessler, 2018). Shuning uchun til o'qituvchilari o'quvchilarning o'qishiga raqamli texnologiyalarni kiritish orqali innovatsiyalarga e'tibor qaratishlari va o'zlarini ishonchli his qilishlari kerak (Xiao, 2019). Raqamli texnologiyalarni sinfda, xususan, onlayn ta'lim muhitida qo'llash masalasi COVID kontekstida yanada dolzarb bo'lib bormoqda. So'nggi paytlarda o'tkazilgan ko'plab tadqiqotlar butun dunyo bo'ylab o'qituvchilar duch keladigan jiddiy muammolardan misollar keltiradi. (masalan, Carrillo & Flores, 2020; Kim & Asbury, 2020), chunki o'qituvchilar o'zlarining mazmuni, pedagogikasi va o'qitish usullarini masofaviy o'qitishga bir zumda moslashtirishdan boshqa iloji yo'q. .

Sinfda raqamli texnologiyalarni joriy etish bilan bog'liq bir qancha muammolar haligacha hal qilinmagan. Birinchidan, texnologiya ko'pincha pedagogika va tarkibdan alohida komponent sifatida qaraladi, bu esa o'qituvchilarni muayyan dasturiy ta'minotdan uning pedagogik afzalliklarini hisobga olmasdan foydalanishga o'rgatishi mumkin (Tovar Viera & Velasco Sanchez, 2020). Loren va boshq.ning (2020) Shimoliy Amerikadagi 40 ta universitet va kollejlarda Ingliz tilini o'rganish uchun mo'ljallangan (EAP) dasturlari bo'yicha tadqiqoti shuni ko'rsatdiki, pedagogika va mazmunga e'tibor bermaslik, asosan, nima uchun emas, balki qanday qilib o'qitishga e'tibor qaratishga olib kelishi mumkin. raqamli texnologiyalarni tatbiq etishni haqiqiy o'qitish sozlamalari bilan bog'lamaslik. Yana bir muhim masala - amaliyotchilarning cheklangan malakasi va raqamli texnologiyalar integratsiyasiga ishonchi. Tovar Viera va Velasko Sanches (2020) Ekvadordagi

ingliz tili chet tili sifatida (EFL) universiteti til o'qituvchilari raqamli texnologiyalardan foydalanish bo'yicha cheklangan malaka va tajribaga ega ekanliklarini va shuning uchun mavjud texnologiyalarning ijobiy tomonlarini to'liq ishlatish yo'llari haqida ma'lumotga ega emasligini aniqladilar. Masofaviy ta'limga tez va kutilmagan o'tish ko'rsatmalarini mustahkam shakllantirish va qabul qilish va onlayn rejimda ishlash bo'yicha o'qitish uchun ko'p vaqt bermagan pandemiya boshida vaziyat yanada dahshatli edi (Winter va boshq., 2021). Til o'qituvchilarining malakasini oshirishning bunday etishmasligi resurslarning etishmasligi bilan yanada kuchayadi. Li (2014) Xitoyning Pekin shahridagi o'rta maktab o'qituvchilarining ta'lim texnologiyalari bo'yicha amaliyoti bo'yicha tadqiqoti shuni ko'rsatdiki, asosiy to'siqlardan biri o'qituvchilar foydalanishi uchun kompyuterlarning etishmasligi bo'lib, bu o'z navbatida talabalarga yo'naltirilgan ta'limni rivojlantirishga katta zarar etkazdi. . Ijtimoiy-madaniy omillar, masalan, imtihonga yo'naltirilgan madaniyat, o'qituvchilarni innovatsion pedagogik usullar bilan shug'ullanish o'rniga sinovdan o'tkazishga majbur qilishi mumkin (Li, 2014).

Raqamli texnologiyalardan foydalanishning boshlang'ich sinf oq'uvchilari uchun foydali taraflari.

Flores & Ebreo (2014) elektron ommaviy axborot vositalarining ta'limga ta'sirini ham keltirdi; Uning so'zlariga ko'ra, televizor kuchli o'qituvchi bo'lishi mumkin, chunki bolalar o'z uylarida televizor ko'rishadi, bu ularga sinfdan tashqarida ma'lumotni tushunishga yordam beradi va bu bilimlarni sinfga olib boradi. Ba'zi boshqa televidenie dasturlari bolalarni hayvonot bog'iga, kutubxonalarga, kitob do'konlariga, muzeylarga va boshqa faol dam olish maskanlariga tashrif buyurishni rag'batlantiradi va o'quv videolari, albatta, o'qituvchilar tomosha qilganda kuchli o'qitish vositasi bo'lib xizmat qilishi mumkin, vizual tasvirlar ularga aqliy tasvirlarni yaratishga va mazmunni reallik bilan bog'lashga yordam beradi. Sinfdan tashqarida olingan bilimlar bolalarga real hayotdagi muammolarni hal qilishda yuqori darajadagi fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi.

Tadqiqotlar media-texnologiyalarni sinfga integratsiya qilishda o'qituvchilar

duch keladigan umumiy muammolar haqida kuchli dalillarni ko'rsatadi. Bingimals (2009) texnologiyani joriy etish va o'qituvchilar tomonidan sinfda foydalanish uchun to'siqlar sifatida internetdan foydalanishga bo'lgan imkoniyatning yetishmasligi, o'zgarishlarga qarshilik, vaqt yetishmasligi, o'qitish va texnik yordamning yetishmasligini aniqladi. Bingimals (2009) qarashlarini qo'llab-quvvatlagan holda, Sang, Valcke, Van Braak va Tondeur (2010) o'qituvchining inert tajribalari, e'tiqodlari va qadriyatlari sinfda texnologiyadan foydalanishiga sezilarli ta'sir qiladi degan xulosaga keldi. Ommaviy axborot vositalarining o'qitish va o'qitishni qo'llab-quvvatlash uchun taqdim etayotgan imkoniyatlari muammosiz emas. Salehi va Salehi (2012) texnologiyaning ma'lumotlarga kirish imkoniyatlari cheksiz bo'lsa-da, agar o'qituvchilar AKT ko'nikmalariga ega bo'lmasa, bu haqiqiy xavf tug'dirishi mumkinligi haqida ogohlantirgan. Zamonaviy ta'limda media-texnologiyalardan foydalanishdagi to'siqlar ikki asosiy toifaga bo'linadi: tashqi va ichki to'siqlar. Ertner (1999) tashqi to'siqlarni birinchi darajali to'siqlar deb atagan va bunga misol sifatida kirish, vaqt, qo'llab-quvvatlash, resurslar va ta'limni keltirgan. Boshqa tomondan, ichki to'siqlar ikkinchi darajali bo'lib, munosabatlar, e'tiqodlar, amaliyotlar va o'zgarishlarga qarshilikni o'z ichiga oladi.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, raqamli texnologiyalardan til o'rganish jarayonida foydalanish o'qituvchi uchun ham, o'rganuvchilar uchun ham bir qator qiyinchiliklarni yuzaga keltiradi va bu tadqiqot natijalari orqali ham isbotlangan. Ammo raqamli texnologiyalardan foydalanishdagi qiyinchiliklar o'qitish kontekstiga muvofiq individual bo'lishi va bu qiyinchiklar o'quv-dars mashg'ulotlarini tashkil qilayotgan til o'qituvchilari tomonidan individual tarzda bartaraf etilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Baydas, O. Y. Goktas Influential factors on preservice teachers' intentions to use ICT in future lessons. *Computers in Human Behavior*, 56 (2016), pp. 170-178.

2. Carrillo, C. M.A. Flores. COVID-19 and teacher education: A literature review of online teaching and learning practices. *European Journal of Teacher Education*, 43 (4) (2020), pp. 466-487
3. Ghanizadeh, A. A. Razavi, S. Jahedizadeh. Technology-enhanced language learning (TELL): A review of resources and upshots. *International Letters of Social and Humanistic Sciences*, 54 (2015), pp. 73-87
4. Golonka, E. A. Bowles, V. Frank, D.L. Richardson, S. Freynik. Technologies for foreign language learning: A review of technology types and their effectiveness. *Computer Assisted Language Learning* (2012).
5. Ertner, P. (1999). Addressing First and Second-Order Barriers to Change Strategies for Technology Integration. *Educational Technology Research and Development*, 47, 47-61.
6. Hockly, N, G. Dudeney. Current and future digital trends in ELT. *RELC Journal*, 49 (2) (2018), pp. 164-178.
7. Kessler, G. Technology and the future of language teaching. *Foreign Language Annals*, 51 (1) (2018), pp. 205-218.
8. Kim, L, K. Asbury. Like a rug had been pulled from under you”: The impact of COVID-19 on teachers in England during the first six weeks of the UK lockdown. *British Journal of Educational Psychology*, 90 (4) (2020), pp. 1062-1083,
9. Li, G, Z. Sun, Y. Jee. The more technology the better? A comparison of teacher-student interaction in high and low technology use in elementary EFL classrooms in China. *System*, 84 (2019), pp. 24-40
10. Xiao, Li. Application development of modern multimedia technology in English teaching. *Frontiers in Educational Research*, 2 (2) (2019), pp. 12-39.
11. Salehi, H., Salehi, Z. (2012). Challenges for Using ICT in Education: Teachers Insights. *International Journal of e-Education, e-Business, e-Management and e-Learning*.

12. Tovar Viera, D.I. Velasco Sánchez. Research on technology competencies in EFL language instructors: Technology-pedagogy-content in language teaching. Script Journal, 5 (1) (2020), pp. 32-43.